

Vredescongres van vrouwen (1986)

Ze staan bekend als ‘die gevaarlijke vrouwen’

Sieth Delhaas

Hervormd Nederland, 19 juli 1986

Inleiding

‘Hielpen wij, door de gevolgen van den oorlog zoveel mogelijk te verzachten, eigenlijk niet mede aan het bestendigen van den gruwelijken, den menschonteerenden toestand?’ Een vraag die dr. Aletta Jacobs zich een paar maanden na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog stelde. Vervolgens legde zij het bijltje van het filantropische werk neer om alle vrouwen op te roepen het werk van de mannen die nu werden gedwongen op de slagvelden te vechten, niet op zich te nemen. Zo zouden regeringen wel gedwongen worden hun heilloos bedrijf te staken. Via de kanalen van de Wereldbond voor vrouwenkiesrecht waarin zij al sinds het begin vanaf 1899 actief was, riep Aletta Jacobs een internationaal congres bijeen. Acht dagen voor het congres verbrak de Engelse regering de scheepsverbindingen met Nederland. Honderdtachtig Engelse vrouwen moesten hun beslissing om in Den Haag aanwezig te zijn, laten varen. Maar ondanks het feit dat brieven over de organisatie door censuur werden vertraagd, verminkt of achtergehouden, werd het congres door talrijke vrouwen uit twaalf landen bijgewoond. De resoluties van het congres, onder meer de eis aan de regeringen een einde te maken aan de oorlog en vredesonderhandelingen te beginnen, zijn door Jane Addams, de bekende Amerikaanse pacifiste, en Aletta Jacobs persoonlijk aan de regeringen van de oorlogvoerende en neutrale landen aangeboden. Van 5 mei tot eind juni 1915 heeft hun rondreis geduurd.

Eigentijds antwoord

Nu staat de in 1915 opgerichte WILPF (Women International League for Peace and Freedom) nog voor dezelfde zaken en vecht zij op allerlei fronten voor gerechtigheid en vrede. De goed gefortuneerde dames met haar breedgerande hoeden wekten zo op het oog de indruk weinig radicaal te zijn. Maar wie de geschiedenis van die eerste maanden leest in Aletta Jacobs' 'Herinneringen' begrijpt waarom ze 'die gevaarlijke vrouwen', werden genoemd. Toen de League in 1983 in Brussel een demonstratie tegen het NAVO-kruisrakettenbeleid organiseerde, stroomden 3500 vrouwen uit heel Europa naar het NAVO-hoofdkwartier. Wat wordt het beleid van de WILPF voor de komende drie jaar? Het antwoord daarop moet komen van de afgevaardigden uit de zevenentwintig afdelingen die op 'Woudschoten' in Zeist bijeen zijn van 23 tot 29 juli. In de 'workshops' wordt gediscussieerd over economische instellingen en hun invloed, het gedrag van multinationale ondernemingen, wortels van racisme, vrouwen als producenten van economische welvaart en over de opbouw van de bewapening.

Een land, een stem

Riek van den Berg uit Ossenzijl en Carlota Lopes da Silva uit Bilthoven, die meewerken aan de voorbereiding van het congres, willen ervoor zorgen dat vrouwen uit

derdewereldlanden meer stem krijgen in de besluitvorming. Riek: 'Na het rapport van Inga Thorsson in 1982 over de samenhang tussen de bewapening en de positie van de derde wereldlanden zijn er nog maar weinig organisaties die dat verband ontkennen. Te weinig derde wereldlanden zijn lid en als er een afdeling in een land is, hebben ze geen geld om voldoende vrouwen te sturen'.

Elk land heeft als lid van de WILPF recht op tien stemmen. Uit het Noorden zijn er altijd meer stemgerechtigde rijken aanwezig dan uit het Zuiden.

Carlota: 'Net als in de Verenigde Naties moet het worden: één land, één stem.'

Wat in 1915 veelbelovend in Nederland begon, liep voor de Nederlandse sectie tijdens de Tweede Wereldoorlog triest af. De sectie werd ontmanteld. De aanleiding om opnieuw te starten was de conferentie van de WILPF in 1981 in Amsterdam waar Dorothee Sölle sprak. Doel van die bijeenkomst was vrouwen uit Europa bij elkaar te brengen om een actieprogramma op te stellen. Het werd een groot succes en het stimuleerde vrouwen opnieuw de zaak van de vrede internationaal aan te pakken.

Riek: Ik zie mezelf nog staan boven aan die trap met een enthousiast groepje vrouwen. We zeiden: als wij hier achter staan, kunnen we dan in Nederland niet opnieuw een sectie beginnen?'

Carlota: 'Ja, maar dat stuitte op weerstand. Ik kan me voorstellen, dat veel vrouwen zeiden: we hebben hier 'Vrouwen voor Vrede' en 'Vrouwen tegen Kernwapens' en dat is genoeg.'

Riek: 'Eén van de redenen dat men er niet voor voelde is, dat Vrouwen voor Vrede een beweging is zonder structuur, ze heeft geen bestuur en geen statuten. Dat heeft de WILPF wel. En die heeft een grote Amerikaanse afdeling van vijftigduizend leden met een nogal conservatieve structuur. Dat had de vrouwenbeweging nu juist afgezworen. Toch zijn heel wat leden van Vrouwen voor Vrede en Vrouwen tegen kernwapens lid van de WILPF.'

Op 8 september 1984, negenenzestig jaar na de stichting, begon een Nederlandse afdeling voor de tweede maal met dertig leden. Nu zijn er honderd leden en door de publiciteit rondom het congres kan dit aantal zeker enkele malen worden verdubbeld'.

Dezelfde rechten

Wat is het voordeel van de WILPF naast de andere vredesbewegingen?

Carlota: 'De WILPF werkt nauw samen met de Verenigde Naties en heeft daarin een adviserende stem. Eveneens een adviserende stem heeft de League bij Ecosoc, Unesco, de FAO, Unicef en de ILO. Er zijn permanent vrouwen in Genève en New York die de Verenigde Naties dagelijks volgen en rapport uitbrengen aan de landelijke afdelingen

Toen ik vorig jaar als vertegenwoordigster van de WILPF bij de algemene vergadering van Unesco aanwezig was, had ik dezelfde rechten om het woord te voeren als de officiële afgevaardigde van de Nederlandse regering. Je kunt meer strategie uitzetten op mondiaal niveau en druk uitoefenen op regeringen’.

Carlota is er zich van bewust hoe vrouwen buiten de media worden gehouden omdat haar activiteiten niet belangrijk genoeg worden gevonden. Daardoor wordt vrouwen over de hele wereld ook informatie onthouden, die voor haarzelf van wezenlijk belang is om actief te zijn op de terreinen die zij belangrijk vinden.

Carlota: ‘Via de afdelingen van de WILPF krijg ik informatie binnen die ik nooit via de pers kan krijgen en die spelen wij weer door aan onze leden. Demonstraties en kampen zijn een deel daarvan. Maar ook voor wat zich op het niveau van bewapening, economie en ontwikkeling afspeelt, is de officiële pers voor ons helaas een niet functionerend kanaal.’ Riek: ‘Ik herinner me toen de Tweede Wereldoorlog begon. Ik was negentien, maar ik wist niks. Er gingen wel geruchten, maar je dacht: dat bestaat niet, dat kan niet, het is te verschrikkelijk. Dat zou nu niet meer kunnen. Ook vrouwen weten wat er gaande is.’

Eigen films

Carlota: ‘Nog erger is, dat de landen van de derde wereld hun informatie moeten krijgen via de vier grote persbureaus die in handen zijn van het Noorden. Daar zit de macht en daar ligt een mogelijkheid voor ons om die macht te doorbreken met onze eigen informatie. En dat moeten we hebben van de vrouwen, die hier straks op het congres komen. Zij brengen hun eigen films, dia’s en verhalen mee. Het verbaast me elke keer weer hoe creatief vrouwen zijn. Er is weinig geld, maar we kunnen toch veel doen.

Wat de leeftijd betreft is er duidelijk verandering. De League heeft nu veel jonge mensen en daarom alleen al moet het economische patroon veranderen. Er moeten fondsen worden gevormd om vooral de derde wereldlanden aan het woord te laten.

Het is heel belangrijk, dat de derde wereldvrouwen in een voorcongres zich in alle vrijheid kunnen uitspreken over ons programma. Dat gebeurt in een seminar speciaal voor hen. Dan kunnen zij aanbevelingen doen, zonder dat ze er last van hebben in de minderheid te zijn.

Op de laatste congressen zagen wij, dat zij heel andere prioriteiten stellen. Wij zijn al met de bewapening bezig, maar zij zijn nog bezig met voedsel en de rol van de vrouw. De Pacific zit met de atoomproeven en wij met de kerncentrales. Het zijn in feite dezelfde problemen, maar zij hebben een andere benadering.

Ik heb op de derde VN-vrouwenconferentie in Nairobi vorig jaar gemerkt wat het betekent in de minderheid te zijn. De westerse vrouwen waren daar in de minderheid en dat was een goede les. Wij zijn gewend te dicteren wat er moet gebeuren. Dan zie je daar die donkere gezichten om je heen en je hoort die vrouwen met gezag spreken over de grote problemen waarmee zij te kampen hebben. Daarbij zijn de onze klein’.

Vice-voorzitter

Tijdens de oprichtingsvergadering in 1915 werd Aletta Jacobs gekozen tot vicevoorzitter van de WILPF – in het Nederlands IVVV – en deze maand is er een grote kans, dat Carlota

dezelfde bestuursfunctie krijgt. Ze is voorgedragen door de Verenigde Staten, Engeland, de Bondsrepubliek Duitsland en Zwitserland. Haar bekendheid dankt ze aan de vele artikelen die ze heeft geschreven in Pax et Libertas, het orgaan van de WILPF.

Carlota is in 1961, toen Portugal met Angola in gevecht dreigde te gaan en dat vooral omdat haar man bij die strijd betrokken dreigde te worden, met hem naar Nederland gekomen. Nadat haar kinderen minder aandacht vergden, begon haar werk bij de Evert Vermeer-stichting. Al snel herkende zij de verbanden tussen bewapening en de derde wereldproblematiek.

Carlota: 'Ik ben van de solidariteit met de derde wereld overgestapt naar de bewapeningsproblemen en ik ben ervan overtuigd, dat als de bewapeningsproblemen niet worden opgelost, wij voor de derde wereld niets kunnen bereiken. De bewapening houdt de ontwikkeling van de derde wereld tegen.

Ik denk, dat ik in die functie van WILPF-voorzitter wel wat kan doen.

Er moet een serieuze discussie komen over de scheidingen in de vredesbeweging. Het moet afgelopen zijn, dat er mensen rondlopen met een etiket, dat hen door anderen is opgeplakt. Ik weet, dat ik op een bepaald moment het etiket kreeg met communist erop. Nou, ik ben dat toevallig niet, maar ik had het kunnen zijn. Over die verschillen wordt niet constructief gesproken. Dan kom je er niet uit.

Ik was op een conferentie in Tsjechoslowakije waar vrouwen uit Oostbloklanden, Europa en Amerika waren. Iedereen had zich voorgenomen zo diep mogelijk op de problematiek in te gaan en begrip voor elkaar te krijgen. Ik voelde me gepsycho-analyseerd. Die gesprekken hebben diep op onszelf ingewerkt. Soms waren wij boos op elkaar, maar het deed er niet toe want wij waren van goede wil en wij hebben de dingen goed besproken.'

Vriendinnen

Carlota: 'Als je zo analyseert, stuit je op een gegeven moment op de vooroordelen en die moeten ter discussie komen. Die vooroordelen hebben de vrouwen uit het Oostblok, maar wij hebben ze evengoed ten opzichte van hen. Wij zijn vriendinnen van elkaar geworden'.

Mogen de vrouwen uit het Oostblok van hun regeringen komen?

Carlota: Ik denk van wel. Het probleem is of ze van onze regering een visum krijgen. Toen in 1981 voor de conferentie vier Russinnen en een paar Tsjechische vrouwen kwamen, kregen zij op haar paspoort een rood stempel: alleen voor de conferentie, en ik werd ondervraagd op buitenlandse zaken over het doel van hun komst en waar ze zouden gaan logeren.

Veel mensen denken dat dit alleen in Oostbloklanden voorkomt. Bij de mars van Kopenhagen naar Parijs in 1981 mochten de Russinnen van de Duitse regering ook niet meedoen. Het is wederzijds. Daarover maak ik me geen enkele illusie.'

Het congres is voor iedereen toegankelijk. Inlichtingen: Kometenlaan 31, 3721 JA Bilthoven, tel. 030-761545.